

THE SELECTION OF INVESTIGATIVE TESTING METHODS ON THE BASIS OF THE CLASSIFICATION ARISING FROM THE COMMUNITY TYPOLOGY OF AGRICULTURAL HOLDINGS

Summary

The author attempts to grade small organic agriculture farms located in the Świętokrzyskie region using the agricultural holdings farm type classification in accordance with the Community Typology of Agricultural Holdings (Commission Decision 85/377/EEC of 7th June 1985). The agricultural holdings farm type classification has been chosen on the basis of the standard relative contribution to overall profit in the general value of the Standard Gross Margin of a particular farm. The calculation of organic plant production and animal production, as well as the determination of farm size and the scale of each enterprise present on the farm, has been made on the basis of secondary sources, that is, plans of agricultural production and environmental activities conducted on the farm, as well as applications for both agricultural and environmental subsidies in virtue of activities performed, including those resulting from the improvement of animal well-being. The reckoning of standard relative contribution had been made on the basis of regional tables worked out by the Agricultural Accountancy Department of the Institute of Agricultural and Food Economics - National Research Institute and aggregated coefficients of standard relative contribution in 2002 for Farm Structure Survey codes in force in European Union member countries. The classification made in the article is aimed at selecting a representative group of organic agriculture farms in the Świętokrzyskie region majoring in vegetable and horticultural production.

SPOSÓB DOBORU PRÓBY BADAWCZEJ GOSPODARSTW EKOLOGICZNYCH NA PODSTAWIE KLASYFIKACJI OPARTEJ O WSPÓLNOTOWĄ TYPOLOGIĘ GOSPODARSTW ROLNYCH

Streszczenie

W artykule podjęto próbę klasyfikacji małych gospodarstw ekologicznych położonych na terenie województwa świętokrzyskiego do typów rolniczych zgodnie z Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych (Decyzja Komisji Europejskiej nr 85/377/EWG z dnia 7 czerwca 1985 z późniejszymi zmianami). Typ rolniczy gospodarstwa określony został na podstawie udziału standardowej nadwyżki bezpośredniej poszczególnych rodzajów działalności produkcji realizowanych w gospodarstwie, w ogólnej wartości SGM (ang. Standard Gross Margin) tego gospodarstwa. Ustalenie działalności ekologicznej produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz określenie rozmiaru poszczególnych rodzajów działalności realizowanych w gospodarstwach, zostało dokonane w oparciu o dostępne materiały pochodzące ze źródeł wtórnych tj. planów działalności rolnośrodowiskowej i wniosków o przyznanie płatności z tytułu realizacji przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt. Obliczenia standardowej nadwyżki bezpośredniej dokonano w oparciu o opracowane w Zakładzie Rachunkowości Rolnej IERiGŻ-PIB tabele regionalnych, zagregowanych współczynników standardowej nadwyżki bezpośredniej „2002” dla obowiązujących w krajach UE kodów FSS (ang. Farm Structure Surveys). Dokonana w artykule klasyfikacja ma na celu wyłonienie reprezentacyjnej próby gospodarstw ekologicznych specjalizujących się w produkcji warzywniczej i sadowniczej, zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego.

Wprowadzenie

Dostosowanie krajowej statystyki rolniczej do standardów unijnych wymagało stworzenia skutecznego narzędzia do klasyfikacji gospodarstw rolniczych, w postaci ujednoliconej metody obliczania standardowej nadwyżki bezpośredniej dla poszczególnych działalności produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Standardowa nadwyżka bezpośrednia oraz Europejska Jednostka Wielkości (ESU – European Size Unit) stanowią parametry ekonomiczne, na podstawie których dokonuje się klasyfikacji gospodarstw według ich wielkości ekonomicznej oraz typu rolniczego. Tak dokonana klasyfikacja zwana Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych, ustanowiona została Decyzją Komisji Europejskiej nr 85/377 EWG z dnia 7 czerwca 1985 roku.

Szczególnie efektywne wydaje się być zastosowanie metody nadwyżki bezpośredniej do klasyfikacji gospodarstw rolnych nieprowadzących rachunkowości rolnej, pod kątem wyłaniania z ich zbiorowości pożądanej próby badawczej. Algorytm obliczeń SGM (Standard Gross Margin) dla poszczególnych działalności produkcji rolniczej jest stosunkowo prosty, co pozwala na tworzenie nieskomplikowanych arkuszy kalkulacyjnych zbudowanych w oparciu o informacje, których źródłem mogą być odpowiednie bazy danych.

Należy podkreślić, że problem ustalania niezbędnej próby badawczej dotyczy zawsze wstępnego okresu prowadzonych badań i jego rozwiązanie w oparciu o wykorzystanie danych wtórnych, którymi są przykładowo komputerowe bazy danych, wpływa znacząco na skrócenie czasu prac badawczych oraz obniża koszty ich prowadzenia.

Tab. 1. Obszar próby badawczej dla małych i średnich gospodarstw ekologicznych województwa świętokrzyskiego, specjalizujących się w produkcji owoców i warzyw, biorących udział w PROW 2004–2006

Table 1. Investigative testing methods area for small and middle-sized organic agriculture farms located in the Świętokrzyskie region specializing in vegetable and horticultural production as well as participating in Rural Development Plan (PROW) 2004-2006

Nazewnictwo klas wielkości gospodarstw	bardzo małe		małe		średnio małe		średnio duże	duże	bardzo duże IX	Razem woj. świętokrzyskie			
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII		Ilość gosp.	Pow. gosp.	Pow. pakietów	
Klasa wielkości ekonomicznej	<2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 - 12	12 - 16	16 - 40	40 - 100	>=100	szt.	ha	ha	
Wielkość gospodarstwa w ESU	<2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 - 12	12 - 16	16 - 40	40 - 100	>=100	szt.	ha	ha	
Ilość gospodarstw	313	303	186	110	60	17	15	4	0	1008	X	X	
Łączna pow. gosp. [ha]	1691,01	2645,62	2477,45	2044,30	1287,16	504,88	1091,75	705,21	0,00	X	12447,41	X	
Średnia pow. gosp. [ha/gosp.]	5,40	8,73	13,32	18,58	21,45	29,70	72,78	176,30	0,00	X	X	9658,98	
Łączna pow. pakietów [ha]	1191,54	2128,83	1940,97	1634,67	1050,40	433,34	691,30	587,93	0,00	X	X	9658,98	
Średnia pow. pakiet. [ha/gosp.]	3,81	7,03	10,44	14,86	17,51	25,49	46,09	146,98	0,00	X	X	9658,98	
Typ rolniczy gospodarstw w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej	Typ ogólny 1	108	22	18	8	5	2	4	1	0	168	4093,27	3148,01
	Typ ogólny 2	4	4	3	2	1	0	0	0	0	14	111,37	64,07
	Typ ogólny 3	45	44	17	5	6	2	0	1	0	120	791,78	605,66
	Typ ogólny 4	22	20	14	7	4	3	2	1	0	73	1226,69	736,99
	Typ ogólny 5	0	2	2	6	5	2	1	0	0	18	161,77	135,05
	Typ ogólny 6	53	50	26	17	10	1	3	0	0	160	1696,77	1304,73
	Typ ogólny 7	23	79	67	40	19	5	3	1	0	237	2172,53	1851,84
	Typ ogólny 8	58	82	39	23	12	2	2	0	0	218	2193,23	1812,63
	Typ ogólny 9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00
W tym typ szczegółowy 601	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3	7,61	7,02	

Opracowanie własne

< obszar próby badawczej >

Cel pracy

Celem pracy jest ustalenie próby badawczej (podzbiowości) złożonej z małych i średnich gospodarstw ekologicznych, specjalizujących się w uprawie owoców i warzyw, poprzez wydzielenie jej ze zbiorowości gospodarstw ekologicznych województwa świętokrzyskiego.

Założenia badawcze

Podstawowym źródłem informacji wykorzystanym w niniejszej pracy są „Wnioski o przyznanie płatności z tytułu realizacji przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt” składane przez rolników do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Analizie poddano wnioski zawierające deklaracje pakietów „rolnictwo ekologiczne” (kod SO2) złożone w latach 2004–2006 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Definicje:

- „**gospodarstwo ekologiczne**” oznacza w niniejszej pracy gospodarstwo rolne, w którym prowadzona jest produkcja metodami ekologicznymi. Powyższy warunek spełniają zarówno gospodarstwa posiadające certyfikat zgodności w zakresie produkcji ekologicznej jak i gospodarstwa będące dopiero w okresie przestawiania (konwersji)
- „**małe i średnie**” gospodarstwo ekologiczne oznacza – zgodnie z Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych – gospodarstwo zakwalifikowane do przedziału III-VI klasy wielkości tj. posiadające wielkość ekonomiczną mieszczącą się w przedziale od 4 do 16 ESU
- gospodarstwo „**specjalizujące się w uprawie owoców i warzyw**” oznacza w niniejszej pracy gospodarstwo, które zgodnie z Wspólnotową Typologią należy zakwalifikować do jednego z następujących typów rolniczych:
 - typ ogólny 2** - gospodarstwo specjalizujące się w uprawach ogrodnich
 - typ ogólny 3** - gospodarstwo specjalizujące się w uprawach trwałych
 - typ szczegółowy 601** - uprawy ogrodnicze i trwałe, łącznie.

Metoda obliczeń

Obliczenia wielkości SGM wykonano w oparciu o arkusze kalkulacyjne programu Excel sporządzone dla gospodarstw poszczególnych powiatów województwa świętokrzyskiego. Arkusze kalkulacyjne obejmują wszystkie zgłaszane we wnioskach rolnośrodowiskowych działalności zagregowane do kodów FSS odpowiadających unijnemu wykazowi działalności. Regionalne współczynniki standardowej nadwyżki bezpośredniej „2002” dla poszczególnych kodów FSS, obliczone przez Zakład Rachunkowości Rolnej IERiGŻ-PIB zaczerpnięto z opracowań [1, 2].

Wyniki obliczeń

Podstawowe wyniki obliczeń pozwalające na ustalenie wielkości i obszaru próby badawczej zdefiniowanej w założeniach niniejszej pracy przedstawiono w tabeli 1.

Poszukiwana próba badawcza, grupująca gospodarstwa spełniające przyjęte w badaniu kryteria, wynosi 36 obiektów, co stanowi 26,86% wszystkich gospodarstw województwa świętokrzyskiego specjalizujących się w uprawach owoców i warzyw oraz biorących udział w PROW 2004–2006. Gospodarstwa te, zajmujące łącznie 413,03 ha powierzchni, stanowią 45,37% powierzchni gospodarstw zakwalifikowanych zgodnie z Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych jako specjalizujące się w uprawach ogrodnich i trwałych łącznie. Deklarowany areał upraw ekologicznych próby badawczej wynosi 294,03 ha, co stanowi 43,90% łącznego areału tych upraw zgłaszanych przez rolników we wnioskach w ramach PROW 2004–2006.

Analiza wyników obliczeń

Przy ocenie wielkości ekonomicznej ekologicznych gospodarstw rolnych, należy mieć na uwadze, że struktura produkcji i kosztów bezpośrednich w rachunku SGM dla ich działalności odbiega od struktury tych parametrów występującej w porównywalnych gospodarstwach konwencjonalnych.

Jak wykazują analizy porównawcze dotyczące wielkości nadwyżek bezpośrednich, przeprowadzone dla niektórych produktów ekologicznych i konwencjonalnych [3] różnice ich wielkości mogą dochodzić do kilkudziesięciu procent.

Powyższe uwarunkowania stanowią o możliwości spełniania stałego, trudnego do oszacowania błędu przy ustalaniu wielkości SGM w oparciu o współczynniki SGM „2002” dla działalności prowadzonych metodami ekologicznymi.

Literatura

- [1] Skarżyńska A., Ziętek I.: Standardowa nadwyżka bezpośrednia „2002” i zasady klasyfikacji gospodarstw rolnych według UE. IERiGŻ-PIB. Warszawa. Kwartalnik-Zagadnienia ekonomiki rolnej Nr 1/2006
- [2] Skarżyńska A., Goraj L., Ziętek I.: Metodologia SGM „2002” dla typologii gospodarstw rolnych w Polsce. IERiGŻ-PIB Warszawa 2005
- [3] Nachtman G., Żekało M.: „Standardy produkcji ekologicznej i nadwyżka bezpośrednia wybranych produktów rolniczych w 2005 roku.” Materiały seminaryjne. www.ierigz.waw.pl/index.php?idstr=176 Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-Państwowy Instytut Badawczy. Warszawa 2006.